

marijan detoni

Slikarstvo Marijana Detonija zadesila je odavna čudna sudbina: o njemu se najčešće govori u prošlom vremenu. Na retrospektivnoj izložbi, održanoj na početku ljeta 1979. u Modernoj galeriji, vidjeli smo Detonija u kontinuitetu: od mladenačkih radova do recentnih. A ipak smo i tada govorili »Detoni je slikao 1935... 1938...« Njegove novije, pa i one manje nove radove, vješto smo izbjegavali. Spominjali smo izuzetnu njegovu figuraliku nabijenu ekspresijom i ponovo otkrivali vrijednosti *Pijane kočije* (1935) i *Prehrane* (1935). Grafičke mape, osobito ona iz 1934, bile su i ostale poticajne. Detoni je i ovdje pokazao izuzetnu snagu u likovnom tretmanu isto kao i u ikonografskom rječniku. Ali nedvojbeno najčešće citirano njegovo djelo jest *Fantazija oronulog zida I* (1938). To je djelo promatrano, kako unutar umjetnikova opusa tako i unutar hrvatskog slikarstva općenito, kao svojevrsni izuzetak, kao kratak, gotovo slučajan pomak od detonijevske figuralike i figurativnog jezika hrvatskog slikarstva s kraja četvrtog desetljeća. Kako je spomenuta

slika srodna informelu, to su je često stavljali u kontekst poslijeratne apstrakcije. Isto tako promatrana je i kao djelo nadrealističkih osobina, pa je svrstavana i u pretince tzv. »nadrealizma i fantastike«. Bilo da je riječ o apstrakciji, bilo pak o nadrealnom, spomenuto se djelo češće približavalo djelima drugih slikara, a rjeđe kasnijim umjetnikovim radovima među kojima se zaista moglo naći i apstrakcije i nadrealnog.

Danas Marijana Detonija nema među nama. On je umro. Ne možemo više govoriti »umjetnik radi«, »umjetnik slika«. Međutim i kada je slikao, više smo govorili, ili barem mislili, o onome što je naslikao. Ta aura prošlosti nedjeljiv je dio brojnih umjetnika: ona ih obasjava i sputava i teža je svakako njima nego nama. Sada, kad o jednom djelu govorimo kao o nečem definitivnom, ono kratko ali sjajno prošlo vrijeme bliješti još jasnije.

Zvonko Maković